

Waldemar Cudny, Rafał Rouba

Festiwale muzyczne jako element funkcji kulturalno-rozrywkowej Łodzi

Ekonomiczne Problemy Usług nr 84, 593-605

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

WALDEMAR CUDNY

RAFAŁ ROUBA

Uniwersytet Łódzki Filia w Tomaszowie Mazowieckim

FESTIWALE MUZYCZNE JAKO ELEMENT FUNKCJI KULTURALNO-ROZRYWKOWEJ ŁODZI

Wprowadzenie

Pierwsze badania nad festiwalami podejmowane były już w XIX wieku i w pierwszej połowie wieku XX. Wówczas analizy te prowadzone były przede wszystkim przez kulturoznawców i socjologów. Po II wojnie światowej kontynuowano ten wątek badawczy i dopiero w latach 80. XX wieku pojawił się nowy kierunek badań, czyli tzw. *event studies*. Opublikowano wtedy pierwsze bardziej współczesne opracowania dotyczące różnego rodzaju imprez, czyli tzw. *events*¹. W ramach *event studies* analizie poddawane są m.in. festiwale traktowane jako jeden z rodzajów imprez. Badania nad festiwalami w ramach tego kierunku prowadzone są w trzech głównych nurtach: pierwszy z nich obejmuje analizę socjologiczną i odnosi się przede wszystkim do widzów festiwali, drugi nurt badawczy obejmuje analizę ekonomiczną, tj. skutki rozwoju festiwali dla gospodarki miast i regionów, a trzeci dotyczy zarządzania festiwa-

¹ J. Ritchie, *Assesing the impact of hallmark events: Conceptual and research issues*, „Journal of Travel Research” 1984, nr 23(1), s. 2–11; D. Getz, *Special events defining the product*, „Tourism Management” 1989, nr 10(2), s. 125–137; D. Getz, *Festivals, special events, and tourism*, Van Nostrand Reinhold, New York 1991; M. Hall, *The definition and analysis of hallmark tourist events*, „Geojournal” 1989, nr 19(3), s. 263–268; J.J. Goldblatt, *Special events: the art and science of celebration*, Van Nostrand Reinhold, New York 1990.

lami². W niniejszym artykule przedstawione zostało zagadnienie roli, jaką odgrywają główne łódzkie festiwale muzyczne w kształtowaniu funkcji kulturalno-rozrywkowej miasta.

1. Istota, rodzaje i rola festiwali na rynku turystycznym

Należy podkreślić, że festiwale stanowią obecnie także przedmiot badań geografii miast i geografii kultury, są one bowiem ważną częścią usługowych funkcji miejskich. Poza tym są również istotnym elementem zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców miasta³. Z kolei w badaniach prowadzonych w ramach geografii turystyki wyróżniono nawet odrębny rodzaj turystyki, której celem jest udział w festiwalach. Jest to turystyka festiwalowa, traktowana niekiedy jako część tzw. turystyki eventowej. Turystyka eventowa (impreszowa) związana jest m.in. z udziałem turystów w różnorodnych imprezach kulturalno-rozrywkowych⁴, choć także sportowych czy handlowych⁵. Z uwagi na to, że festiwale przyciągają turystów, są także uważane za jeden z rodzajów antropogenicznych walorów turystycznych⁶. Poza tym często traktowane są również jako oferta odpowiadająca na popyt turystyczny, czyli tzw. produkt turystyczny⁷.

² D. Getz, *Event tourism: Definition, evolution, and research*, „Tourism Management” 2008, nr 29 (3), s. 403–428.

³ E. Szafrńska, T. Napierała, *Kina i teatry jako element oferty kulturalnej a zagospodarowanie czasu wolnego*, „Turizm” 2007, nr 17(1–2), s. 109–125.

⁴ Turystyka festiwalowa i eventowa jest traktowana często jako część szerszego dynamicznie rozwijającego się zjawiska turystyki kulturowej (A.M. Von Rohrscheidt, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*, GWSHM Milenium w Gnieźnie, Gniezno 2008; A. Kowalczyk, *Współczesna turystyka kulturowa – między tradycją a nowoczesnością*, w: *Turystyka kulturowa. Spojrzenie geograficzne*, red. A. Kowalczyk, Uniwersytet Warszawski, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Warszawa 2008.

⁵ D. Getz, *Festivals, special...; Festivals and Tourism: Marketing, Management and Evaluation*, red. P. Long, M. Robinson Sunderland, Business Education Publishers Ltd., 2004; G. Richards, *Cultural tourism: global and local perspectives*, Haworth Hospitality Press, New York 2007; A.M. Von Rohrscheidt, *Turystyka kulturowa...*

⁶ A. Kowalczyk, *Geografia turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

⁷ D. Getz, *Special events...*, s. 125–137; W. Cudny, *Festiwal Dialogu Czterech Kultur jako przykład strategicznego produktu turystycznego dla Łodzi*, „Turystyka i Hotelarstwo” 2006, nr 10, s. 117–128; J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, *Produkt turystyczny. Pomysł, organizacja, zarządzanie*, PWE, Warszawa 2010; W. Cudny, *Film festivals in Łódź as a main component of*

Jeżeli chodzi o definicję, to w literaturze festiwale pojmowane są różnorodnie. Wynika to m.in. z faktu różnych podejść badawczych stosowanych do ich analizy. Najczęściej cytowaną w ramach *event studies* definicję festiwalu opracował A. Falassi⁸, według którego pojęcie festiwalu pochodzi od łacińskiego słowa *festum* oznaczającego święto. Zdefiniował on festiwal jako „okresowe powtarzalne wydarzenie społeczne, w którym, poprzez różnorodność form i szereg skoordynowanych działań, uczestniczą bezpośrednio lub pośrednio i w różnym stopniu wszyscy członkowie danej wspólnoty, których łączy więzi etniczne, językowe religijne, historyczne i wspólny światopogląd”. W polskiej literaturze definicję festiwalu podaje m.in. P. Ratkowska⁹, według której festiwal jest „impresą zorganizowaną, zawierającą cykl przedstawień teatralnych, pokazów filmowych, muzycznych itd., które są powiązane ze sobą tematycznie lub rodzajowo, ewentualnie reprezentujących konkretny nurt w sztuce lub będący przeglądem najlepszych prezentacji danego gatunku czy twórczości określonego artysty. Może być impresą prezentującą jedną lub wiele form sztuki. Może przyjmować formę konkursu bądź przeglądu. Charakteryzuje się poczuciem wyjątkowości, niezwykłości, a nawet odświętności zdarzenia – zarówno ze strony organizatorów, osób uczestniczących w jego realizacji oraz najwierniejszej publiczności. Może być cykliczny lub jednorazowy, zazwyczaj trwa przynajmniej dwa dni”. Podobną definicję festiwalu podaje także T. Jędrysiak¹⁰: „festiwale to cykl imprez artystycznych, przeważnie jednego typu (np. filmowych, muzycznych, teatralnych), będących przeglądem osiągnięć w danej dziedzinie, zorganizowanych w jednym czasie i pod wspólną nazwą, często ujętych w ramy konkursu”. Definicja Falassi ma bardziej uniwersalny charakter, według niej do festiwali można bowiem też zaliczyć takie wydarzenia, jak: uliczne parady, święta i imprezy religijne, niektóre wydarzenia związane z kulturą wiejską i ludową (tzw. festiwale wiejskie). Z kolei dwie ostatnie definicje koncentrują

urban cultural tourism, “Bulletin of Geography Socio – Economic Series” 2011, nr 15, s. 131–141; W. Cudny, B. Gosik, R. Rouba, *Festiwal Kultury Chrześcijańskiej w Łodzi jako przykład produktu turystycznego – wydarzenie*, *Ekonomiczne Problemy Usług* nr 66, s. 89–100.

⁸ A. Falassi, *Festival: Definition and morphology*, w: *Time out of time, Albuquerque*, red. A. Falassi, University of New Mexico Press, New Mexico 1987, s. 2.

⁹ P. Ratkowska, *O festiwalu w kontekście turystyki kulturowej, czyli turystyka eventowa raz jeszcze*, „*Turystyka Kulturowa*” 2010, nr 4–6, s. 109–129, www.turystykakulturowa.org, 12.09.2011.

¹⁰ T. Jędrysiak, *Turystyka kulturowa*, PWE, Warszawa 2008, s. 71.

się głównie na imprezach związanych ze sztuką, tzw. festiwalach artystycznych. Festiwale muzyczne przyjęte do analizy w niniejszym opracowaniu są przykładem takich właśnie festiwali artystycznych.

Fenomen festiwali jest współcześnie bardzo rozpowszechniony na świecie. Przykładowo w latach 80. XX wieku w Stanach Zjednoczonych zidentyfikowano ponad 12 tys. odbywających się corocznie różnego rodzaju festiwali¹¹. Wśród imprez festiwalowych znaczną rolę odgrywają festiwale muzyczne. Jednym z badaczy tego rodzaju festiwali jest B. Frey, który oszacował liczbę festiwali muzycznych organizowanych rokrocznie w Austrii na ok. 1000¹². Także w polskich miastach w ostatnich latach wzrosła liczba organizowanych festiwali, które odgrywają coraz istotniejszą rolę w rozwoju miejskiej kultury¹³. Rozwój festiwali przynosi ze sobą wiele pozytywnych skutków, jak np. wzrost ruchu turystycznego, kreacja dodatkowego dochodu, możliwość promocji miast i regionów poprzez festiwale. Bez wątpienia obecnie wiele miast stara się także wykorzystać rozwijające się festiwale dla uatrakcyjnienia swojej oferty turystycznej. Dzięki temu możliwe jest bowiem przyciągnięcie większej liczby turystów i uzyskanie większych dochodów dla budżetu miejskiego. Także wiele miejscowości stara się polepszyć swój wizerunek i wypromować się poprzez organizację interesujących imprez, także takich jak festiwale muzyczne. Należy jednak podkreślić, że w literaturze spotyka się także opracowania wskazujące na przeszacowanie pozytywnej roli niektórych rodzajów festiwali dla lokalnego rozwoju gospodarczego¹⁴, kształtowania walorów turystycznych¹⁵ czy też pozytywnego wpływu festiwali na wizerunek miast i regionów¹⁶.

¹¹ R. Janiskee, *South Carolina's Harvest Festivals: Rural Delights for Day Tripping Urbanites*, „Journal of Cultural Geography” 1980, nr 1(1), s. 96–104.

¹² B. Frey, *The economics of music festivals*, „Journal of Cultural Economics” 1994, nr. 18, s. 29–39.

¹³ A. Stanisławska, *Imprezy kulturalne jako element identyfikacji turystycznej Łodzi*, w: *Kultura i Turystyka, razem czy oddzielnie?*, red. A. Stasiak, Wydawnictwo WSTH w Łodzi, Łódź 2007.

¹⁴ P. Long, R. Perdue, *The economic impact of rural festivals and special events, assessing the spatial distribution of expenditures*, „Journal of Travel Research” 1990, nr 29, s. 10–14.

¹⁵ B. McKarcher, W.S. Mei, T.S.M. Tse, *Are short duration cultural festivals tourist attractions?*, „Journal of Sustainable Tourism” 2006, nr 14(1), s. 55–66.

¹⁶ S. Boo, J.A. Busser, *Impact analysis of a tourism festival on tourists destination images*, „Event Management” 2006, nr 9(4), s. 223–237.

Niniejsze opracowanie odnosi się do festiwali muzycznych, tj. jednego z wielu istniejących na świecie i opisanych w literaturze rodzajów festiwali. Jeżeli chodzi o podział festiwali to dokonał go np. G. Visser¹⁷ na podstawie analizy przeprowadzonej wśród festiwali w Republice Południowej Afryki. Wyróżnił on, głównie w oparciu o tematykę, kilkanaście typów festiwali, m.in.: sztuki (w tym typie wyróżnił trzy podtypy), sztuki i muzyki, tańca, teatralne, filmowe, jazzowe, muzyczne, rolnicze, kulinarne, kulinarne i związane z winem, sera i wina, festiwale wina, festiwale bazujące na lokalnym i regionalnym dziedzictwie, turystyczne, sportowe, związane ze szczególnymi zainteresowaniami i inne. Z kolei P. Ratkowska¹⁸ badała festiwale związane ze sztuką i wyróżniła następujące ich typy: teatralne, muzyczne, filmowe, literackie, multimedialne nowych technologii i inne, sztuk wizualnych.

Jednym z bardzo interesujących miast w kontekście analizy zjawisk związanych z festiwalami jest Łódź. Należy podkreślić, że Łódź stanowi obecnie doskonały przykład miasta przemysłowego i postsocjalistycznego¹⁹. Od roku 1989 zachodzą tutaj bardzo dynamiczne przemiany społeczne, gospodarcze, a także związane z rozwojem kultury. W ostatnich latach władze miasta promowały wizerunek Łodzi jako dynamicznie rozwijającego się ośrodka kultury i sztuki. Jednym ze strategicznych kierunków rozwoju miała być funkcja kulturalno-rozrywkowa. Szczególnie duży nacisk kładziono na rozwój łódzkich festiwali, których rokrocznie w mieście organizuje się około 60²⁰. Autorzy niniejszego opracowania postawili sobie za cel badawczy sprawdzenie, czy łódzkie festiwale muzyczne stanowią część produktu kulturowego miasta, czy można je uznać za istotny element funkcji kulturalno-rozrywkowej Łodzi i czy ich rola dla kreowania atrakcyjności turystycznej miasta nie jest przeszacowana²¹.

¹⁷ G. Visser, *Let's be festive: exploratory notes on festival tourism in South Africa*, „Urban Forum” 2005, nr 16 (2–3), s. 155–175.

¹⁸ P. Ratkowska, *O festiwalu...*, s. 109–129.

¹⁹ J. Jakóbczyk-Gryszkiewicz, *Łódź u progu XXI w.*, „Studia Miejskie” 2011, nr 4, s. 131–138; W. Cudny, *Model przemian miasta postsocjalistycznego – przykład Łodzi*, „Studia Miejskie” 2011, nr 4, s. 153–160.

²⁰ P. Cuka, W. Cudny, *Rozwój funkcji kulturalno-rozrywkowej Łodzi w okresie transformacji*, w: *XXII Konwersatorium Wiedzy o Mieście. Tom 1. Duże i średnie miasta polskie w okresie transformacji*, red. I. Jażdżewska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009.

²¹ W niniejszym artykule wykorzystano materiały uzyskane w 2010 roku w toku kwerendy przeprowadzonej w biurach organizatorów poszczególnych festiwali, dodatkowo wykorzystano także wywiady prowadzone z ich organizatorami i pracownikami Urzędu Miasta Łodzi. Poza tym

2. Główne łódzkie festiwale muzyczne

Łódzkie festiwale muzyczne stanowiące przedmiot niniejszego artykułu są organizowane przez różne instytucje. Wiele z nich organizowanych jest przez stowarzyszenia, Filharmonię Łódzką, szkoły wyższe, domy kultury, muzea, fundacje. Imprezy te obejmują zarówno festiwale muzyki poważnej, studenckiej, jak i młodzieżowej, żeglarskiej czy muzyki pop. W pierwszej kolejności zostaną tutaj zaprezentowane imprezy związane z muzyką poważną. Jednym z najbardziej prestiżowych łódzkich festiwali tego rodzaju jest Międzynarodowy Festiwal i Konkurs Indywidualności Muzycznych Tansmana. Festiwal ten organizowany jest w listopadzie (co dwa lata, począwszy od roku 1996) przez Stowarzyszenie Promocji Kultury i Filharmonię Łódzką im. Artura Rubinsteina. W trakcie festiwalu odbywa się konkurs na największą indywidualność muzyczną przeznaczony dla kompozytorów oraz wykonawców muzyki poważnej. Innym festiwalem związanym z Łódzką Filharmonią jest Międzynarodowy Konkurs im. Karola Szymanowskiego. Jest to konkurs organizowany od roku 1983, obejmujący dwie kategorie: śpiew solowy i skrzypce; jak dotąd odbyło się siedem edycji. W trakcie tego festiwalu wykonywane są głównie utwory K. Szymanowskiego, ale także innych kompozytorów, m.in.: F. Chopina, A. Mozarta, L. Van Beethovena. W konkursie rywalizują ze sobą młodzi muzycy z różnych krajów świata. Impreza jest organizowana przez trzy instytucje: Łódzkie Towarzystwo Muzyczne im. Karola Szymanowskiego, Akademię Muzyczną w Łodzi oraz Filharmonię Łódzką im. Artura Rubinsteina. Ma ona charakter zbliżony do opisanego wcześniej festiwalu Tansmana i jest kolejną propozycją dla amatorów muzyki poważnej.

Nieco innym przykładem imprezy muzycznej organizowanej również przez Filharmonię Łódzką jest Wędrowny Festiwal Filharmonii Łódzkiej – „Kolory Polski”. Festiwal ten pierwotnie powstał w 1999 roku w Sieradzu jako festiwal muzyki poważnej: smyczkowej, organowej, fortepianowej i chóralnej. Filharmonia Łódzka przejęła organizację imprezy pod obecną nazwą w 2003 roku. Festiwal ten jest ciekawy m.in. z uwagi na miejsce odbywania się koncertów organizowanych w zabytkowych obiektach, takich jak: zamki, pałace, kościoły. Jest to interesująca impreza także z uwagi na pomysł umieszczania tych wydarzeń kulturalnych w różnych miejscowościach województwa, nie

tylko w samej Łodzi. Przedstawione powyżej łódzkie festiwale muzyczne mają charakter wydarzeń związanych z tzw. wysoką kulturą²². W Łodzi organizowanych jest jednak też wiele imprez muzycznych w nurcie kultury popularnej. Jedną z najstarszych takich imprez jest Ogólnopolski Studencki Przegląd Piosenki Turystycznej Yapa. Impreza ta ma długą historię, gdyż organizowana jest od 1974 roku. Ma ona także inny charakter, niż opisane wcześniej festiwale, jest to bowiem przegląd piosenki turystycznej połączony z konkursem na jej najlepsze wykonanie. Festiwal organizowany jest przez instytucje studenckie związane z Politechniką Łódzką, a jego widzami są głównie studenci.

Imprezą muzyczną organizowaną w Łodzi i związaną z turystyką, podobnie jak opisana wcześniej Yapa, są działające od 1999 roku Łódzkie Spotkania z Piosenką Żeglarską Kubryk. Organizatorem festiwalu jest działający w Łódzkim Domu Kultury (dalej ŁDK) Ośrodek Muzyczny oraz Akademicki Klub Żeglarski w Łodzi. Pomysłodawcą i współorganizatorem imprezy jest łódzki zespół muzyczny Cztery Refy. Festiwal ma na celu upowszechnianie piosenki żeglarskiej, czyli tzw. szant oraz muzyki folk. Należy podkreślić, że jest to niewielki festiwal skierowany do wąskiej grupy odbiorców związanych z turystyką wodną i żeglarstwem. Impreza ta miała też w ostatnich latach problemy z pozyskaniem sponsorów oraz partnerów organizacyjnych.

Kolejna współorganizowana przez ŁDK impreza to Cantio Lodziensis (Śpiewy Łodzi) – Łódzki Festiwal Chóralny. Festiwal ten istnieje od 1998 roku; poza ŁDK festiwal organizują Polski Związek Chórów i Orkiestr oraz Akademia Muzyczna w Łodzi. Impreza odbywa się corocznie w ŁDK, jej celem jest promowanie chóralistyki oraz prezentacja krajowego i zagranicznego repertuaru.

Nieco innym od opisanych powyżej festiwali łódzkim wydarzeniem muzycznym jest Festiwalu Muzyki Filmowej²³. Celem imprezy organizowanej od 1997 roku jest prezentacja twórczości najważniejszych polskich kompozytorów muzyki filmowej. Festiwal ten bazuje na długiej oraz bogatej historii i tradycji

²² Podział na kulturę wysoką (elitarną), czyli bardziej wysublimowaną, wymagającą większej wiedzy, i tzw. kulturę niską (popkulturę, kulturę popularną) – przeznaczoną dla masowego odbiorcy (kulturę masową) rozpowszechnił się w XX w. Pomimo, że jest on obecnie krytykowany w wielu opracowaniach naukowych, wciąż jest stosowany i cytowany (A. Kłoskowska, *Kultura masowa*, PWN, Warszawa 2005).

²³ W Krakowie od 2008 roku organizowany jest podobny festiwal pod taką samą nazwą: Festiwal Muzyki Filmowej, jednak organizacyjnie nie ma on nic wspólnego z łódzkim festiwalem.

Łodzi filmowej. Można uznać, że jest to swego rodzaju połączenie festiwalu muzycznego i filmowego. W trakcie festiwalu odbywają się koncerty muzyki wybranego twórcy związanego z filmem, któremu poświęcona jest dana edycja. Poza tym w kinie Kinematograf, zlokalizowanym w Muzeum Kinematografii, prezentowane są również filmy z jego muzyką. Jak dotąd odbyło się 13 festiwali²⁴ (pierwszy w 1997 roku). Impreza odbywa się corocznie w różnych miesiącach (ostatnie edycje w czerwcu i maju). Festiwal organizowany był pierwotnie przez Agencję TOTEM i pracowników Muzeum Kinematografii, a od 1999 roku organizację imprezy całkowicie przejęło muzeum.

Festiwal Soundedit to impreza całkiem inna, niż wcześniej opisane festiwale. Jej głównym celem jest promowanie profesjonalnej pracy z dźwiękiem, prezentowanie dorobku producentów muzycznych, organizacja warsztatów pracy z dźwiękiem. Jest to przykład imprezy branżowej przeznaczonej głównie dla środowiska producentów muzycznych. Biorą w nim udział producenci muzyczni oraz zespoły z całego świata. Do tej pory odbyły się dwie edycje festiwalu – w latach 2009 i 2010. Impreza obejmująca koncerty i warsztaty muzyczne odbywa się we wrześniu. Podczas festiwalu uczestnicy mają możliwość obcować ze światowej sławy producentami muzycznymi. Do współorganizatorów imprezy zalicza się też Urząd Miasta Łodzi oraz ToyaStudios i Klub Wytwórnia²⁵.

W Toya Studios oraz w Klubie Wytwórnia od 2005 roku organizowany jest także inny łódzki festiwal muzyczny – Vena Music Festival. Impreza ta ma na celu promocję młodych twórców muzyki pop i jest połączona z konkursem na najlepszego wykonawcę. Organizatorem jest Fundacja Kultury i Sportu Vena, zaś głównym sponsorem większości edycji była firma PepsiCo. W edycji

²⁴ Bohaterami poszczególnych edycji Festiwalu Muzyki Filmowej byli: Wojciech Kilar, Krzysztof Komenda-Trzciński, Michał Lorenc, Zygmunt Konieczny, Krzesimir Dębski, Andrzej Korzyński, Jan Kanty Pawluśkiewicz, Henryk Wars, Henryk Kuźniak, Andrzej Kurylewicz, Jerzy Duduś Matuszkiewicz, Jerzy Satanowski, Waldemar Kazanecki. Festiwal odbywał się do tej pory w różnych lokalizacjach, m.in. w Muzeum Kinematografii, Teatrze Wielkim, salach Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej Telewizyjnej i Teatralnej, łódzkich kinach, studiach ToyaStudios, a także w Klubie Wytwórnia.

²⁵ ToyaStudios to firma udźwiękowiająca produkcję filmową zlokalizowana w studiach dźwiękowych w dawnej Wytwórni Filmów Fabularnych przy ul. Łąkowej 29 w Łodzi. Obecnie w studiach tych udźwiękowia się ponad połowę polskiej produkcji filmowej. Z kolei Wytwórnia to klub działający przy ToyaStudios, w którym organizowane są koncerty i różne rodzaje imprez muzycznych. W klubie organizowanych jest ok. 100 koncertów rocznie, które ogląda ponad 30 tys. widzów.

2010 roku były to firmy: Carlsberg, Rossmann, Sharp, Hotel Andels w Łodzi i inne. Należy podkreślić, że festiwal ten był różnie odbierany z uwagi na małe zainteresowanie publiczności, częste zmiany kierownictwa oraz problemy (w edycji 2010 roku) we współpracy z władzami miejskimi.

Kolejne wydarzenie kulturalne związane z muzyką to Międzynarodowy Festiwal Kultury Hiszpańskojęzycznej Viva Flamenco. Impreza ta organizowana jest od roku 2002, trwa 10 dni i odbywa się co roku w drugiej połowie lipca. Wydarzenie ma charakter interdyscyplinarny, jego celem jest promocja kultury państw hiszpańskojęzycznych: Hiszpanii, Meksyku, Kuby, Argentyny, Chile, Peru²⁶. Z uwagi na uczestnictwo artystów z tychże państw festiwal ma charakter międzynarodowy²⁷. W jego trakcie odbywają się: koncerty flamenco, plenerowe fiesty hiszpańskie, warsztaty tańca, śpiewu i gry na gitarze, wieczory poetyckie, pokazy filmów itp.

Zaprezentowane w artykule festiwale zostały podzielone według ich rangi i skali oraz powtarzalności (tabela 1). Zastosowano podział na kilka typów, tj.:

- megawydarzenia (duża ranga i skala, obecne w światowych mediach, wpływają nawet na ekonomię kraju);
- wydarzenia wyróżniające (duża ranga, mała skala, powszechnie rozpoznawalne i utożsamiane z duchem miasta czy regionu);
- większe (duża skala, niska ranga, dość popularne, znane, z szeroką publicznością);
- lokalne (niska ranga i mała skala, organizowane lokalnie przy niskich nakładach).

Dodatkowo opisane festiwale podzielono według powtarzalności na:

- cykliczne,
- nieregularne,
- jednorazowe²⁸.

²⁶ Festiwal – mimo swego interdyscyplinarnego charakteru – został przedstawiony w niniejszym artykule z uwagi na dużą rolę, jaką odgrywa w nim muzyka związana z tradycją i kulturą hiszpańską, w tym muzyka flamenco.

²⁷ Do najbardziej znanych twórców, którzy jak dotąd wzięli udział w festiwalu, należą m.in.: gitarzysta Oscar Guzman, śpiewak i instrumentalista Mateo el Gallito, słynna tancerka flamenco Carmen Segura.

²⁸ J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, *Produkt turystyczny. Pomysł, organizacja, zarządzanie*, PWE, Warszawa 2010, s. 107–110.

Tabela 1

Główne łódzkie festiwale muzyczne

Nazwa festiwalu	Główny cel i charakter	Data ostatniej edycji	Typ wydarzenia wg rangi i skali oraz regularności
1	2	3	4
Międzynarodowy Festiwal i Konkurs Indywidualności Muzycznych Tansmana	promowanie indywidualności muzycznych; festiwal międzynarodowy połączony z konkursem.	listopad 2010 roku	wyróżniające/ cykliczne
Międzynarodowy Konkurs im. Karola Szymanowskiego	popularyzowanie twórczości Karola Szymanowskiego, prezentacja i wspieranie szczególnie uzdolnionej muzycznie młodzieży; charakter międzynarodowy połączony z konkursem.	listopad/ grudzień 2009 roku	wyróżniające/ nieregularne
Wędrowny Festiwal Filharmonii Łódzkiej Kolory Polski	promocja i umacnianie marki filharmonii łódzkiej, uruchamianie mechanizmów tworzących tzw. turystykę muzyczną; festiwal krajowy, organizowany także w zabytkowych lokalizacjach poza Łodzią	lipiec/ wrzesień 2010 roku	większe/ cykliczne
Ogólnopolski Studencki Przegląd Piosenki Turystycznej Yapa	propagowanie kultury i muzyki studenckiej oraz promocja aktywnego spędzania wolnego czasu; festiwal krajowy połączony z konkursem	marzec 2010 roku	wyróżniające/ cykliczne
Łódzkie Spotkania z Piosenką Żeglarską Kubryk	promocja piosenki żeglarskiej, piosenki folkowej, wspieranie żeglarstwa; festiwal ma charakter krajowy	maj 2010 roku	lokalne/ cykliczne
Cantio Lodziensis Łódzki Festiwal Chóralny	popularyzacja chóralistyki polskiej i zagranicznej; festiwal międzynarodowy połączony z konkursem	listopad 2010 roku	lokalne/ cykliczne
Festiwal Muzyki Filmowej	promocja polskich kompozytorów muzyki filmowej; festiwal krajowy związany z tradycją łodzi filmowej	maj 2010 roku	wyróżniające/ cykliczne
Festiwal Soundedit	promocja profesjonalnej pracy z dźwiękiem, prezentowanie dorobku producentów muzycznych, organizacja warsztatów; festiwal międzynarodowy połączony z warsztatami	wrzesień 2010 roku	wyróżniające/ cykliczne

1	2	3	4
Vena Music Festiwal	promocja młodych wykonawców muzyki pop; festiwal międzynarodowy połączony z konkursem	listopad 2010 roku	większe / cykliczne
Międzynarodowy Festiwal Kultury Hiszpańskojęzycznej Viva Flamenco	promowanie i zapoznanie widzów z kulturą w tym muzyką Hiszpanii i krajów hiszpańskojęzycznych; międzynarodowa impreza	lipiec 2010 roku	lokalne / cykliczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych w toku kwerendy w biurach festiwalowych.

Pięćdziesiąt procent analizowanych festiwali stanowią imprezy wyróżniające, 20% większe, a 30% lokalne. Wśród opisywanych festiwali nie wystąpiły megawydarzenia. Jeżeli chodzi o powtarzalność, to zdecydowana większość, bo aż 9 festiwali, odbywa się cyklicznie, a tylko jedna impreza ma charakter nieregularny. W analizowanej grupie festiwali nie wystąpiły imprezy jednorazowe. Spośród badanych festiwali połowa połączona jest z konkursem, a reszta to imprezy związane głównie z promocją różnego rodzaju muzyki. Co do tematyki reprezentowanej przez opisywane festiwale, to najwięcej – bo 30% – to imprezy związane z muzyką poważną. Reszta festiwali prezentuje muzykę studencką, żeglarską, chóralną, filmową, muzykę pop oraz muzykę i kulturę krajów hiszpańskojęzycznych. Szczególnym festiwalem jest Soundedit, który ma charakter zbliżony do akademii pracy z dźwiękiem i muzyką (tabela 1).

Uwagi końcowe

Przedstawione w niniejszym opracowaniu festiwale muzyczne stanowią bez wątpienia istotny element funkcji kulturalno-rozrywkowej Łodzi. Łódzkie festiwale muzyczne stanowią interesującą ofertą zagospodarowania czasu wolnego dla mieszkańców miasta, a także walor turystyczny Łodzi. Można je również traktować jako część produktu turystycznego miasta. Są one elementem ważnym dla kształtowania funkcji turystycznej Łodzi (strategicznej dla jej dalszego rozwoju), opartej m.in. na rozwoju festiwali. Poza tym stanowią także element przekształceń miasta postindustrialnego, jakim obecnie jest Łódź, w miasto opierające swój rozwój na usługach także związanych z kulturą i rozrywką. Dowodem na to jest m.in. fakt, że aż osiem spośród dziesięciu analizowanych imprez powstało po 1989 roku.

Jednak nie wolno przeceniać znaczenia festiwali muzycznych dla rozwoju turystyki w Łodzi, mają one bowiem głównie znaczenie regionalne i lokalne. Niektóre z nich mają większą i lepiej ugruntowaną markę, jednak są znane jedynie wąskiej grupie pasjonatów i specjalistów związanych np. z muzyką poważną. Większe znaczenie mają wyróżniające się i większe festiwale, natomiast znaczenie festiwali lokalnych dla rozwoju turystyki jest z pewnością mało istotne, co m.in. było podkreślane w wywiadach prowadzonych z organizatorami festiwali oraz urzędnikami Urzędu Miasta Łodzi. Jeżeli chodzi o szanse dalszego rozwoju scharakteryzowanych w artykule imprez, to należy zaznaczyć, że głównym ich zagrożeniem jest niedostateczne finansowanie. Wiele z festiwali muzycznych nie otrzymuje wystarczającej dotacji ze środków centralnych i lokalnych. Z uwagi na elitarność oraz ograniczoną publiczność wiele imprez ma także trudności w pozyskaniu sponsorów. Brak wystarczających środków przekłada się także na jakość wydarzeń festiwalowych, słabą promocję oraz brak stabilności zarządzania. W wywiadach z organizatorami podkreślano też fakt niezwykle późnego przyznawania dotacji dla imprez. To dodatkowo utrudnia wcześniejsze ich zaplanowanie.

Należy podkreślić, że niektóre festiwale muzyczne mają też problemy organizacyjne, np. często zmienia się kadra zarządzająca, nie korzysta się z pomocy fachowych menagerów i specjalistów od promocji. Do pozytywów i szans rozwoju należy zaliczyć funkcjonowanie wielu instytucji wspierających festiwale muzyczne, takich jak np.: Filharmonia Łódzka, Akademia Muzyczna, Muzeum Kinematografii. Poza tym istotne jest także wsparcie wiernej publiczności i pomoc władz miejskich. Bez wątplenia powiększenie puli środków finansowych i poprawa zarządzania imprezami muzycznymi przyczyniłyby się do ich dalszego rozwoju i możliwości szerszego zaistnienia na krajowym, a może i międzynarodowym rynku festiwali.

MUSIC FESTIVALS AS AN ELEMENT OF CULTURAL – ENTERTAINMENT FUNCTION OF ŁÓDŹ

Summary

Festivals are a very important part of culture. They were present in the life of human societies since ancient times, and with time their role was growing. The first re-

search on festivals derive from sociology and anthropology, and were made in the late nineteenth and early twentieth century. After the World War II festivals became the subject studied by cultural geography, urban geography and tourism. Besides, in the 80's developed a new discipline known as event studies. Within its framework the festivals were analyzed in terms of their social, economic importance and management. This article is about the arts-related festivals, and is especially devoted to the music festivals. The authors chosen for this analyze 10 music festivals held in Lodz. The analysis was based on materials gathered from the festival offices and from other urban institutions in 2010.

The article main aim was to characterize selected musical events and evaluate their role in shaping the contemporary cultural and entertainment functions of Lodz. It should be emphasized that festivals described in the article are an important element of cultural – entertainment functions of Łódź. They are offering cultural product addressed to the inhabitants and tourists. It gives them possibility to spend free time in an interesting way, some of the festivals also attract audiences and artists outside of Lodz. Therefore, these festivals can also be treated as one of the urban tourism products. But the importance of described music festivals should not be overestimate. Greater significance have the large, distinctive festivals but the importance of small, local festivals for tourism development in this case is rather small.

Translated by Waldemar Cudny